

בכפר ויתקין גידלו בחורף גידולי פלחה. גידולים המושקים על ידי הגשם. בדרך כלל זה היה החציר. בכדי לגדל את החציר היו זורעים תערובת של זרעי דגן (חיטה או שעורה) וקטנית (בקיה). הבקיה, אשר בדרך כלל גדלה שרועה, היתה מטפסת על הדגן התמיר וכך היה עולה יכול יפה שאפשר לקוצרו זקוף ואשר יש בו יחס מתאים בין החלבון (אשר בבקיה) ובפחמימות (שבדגן), היחס המתאים לחיכה וקיבתה של הפרה. באביב כל החציר היה מבשיל בבת אחת ואז היה צריך לקצור אותו. בדיוק בזמן, לא קצת אחר כך שאז ינשרו עלי הבקיה ולא קצת קודם שאז ירד עליו הגשם והוא יעפש (יכוסה בעובש). אבל הבקר צריך לאכול כל השנה ולא בבת אחת ולכן את החציר יש לשמר. כאשר מגיע האביב רותמים עגלה לסוס ויוצאים לשדות הפלחה לבחון את החציר, לראות הצמחה הבקיה או הבשיל דגן, האם יבשה האדמה או כבר רבצה הקמה. מקמטים את המצח ומהמרים על הגשם, האם כבר ירד הגשם האחרון או המלקוש מחכה מעבר לפינה. כל הנתונים האלה נכנסים למחשב אשר בין האוזניים ומתקבלת ההחלטה לקצור או לא לקצור. כשהייתי ילד עדיין היינו קוצרים את החציר בחרמש. לקראת הקציר אבא היה מכין את שני החרמשים, שלו ושלי, הכנה מיוחדת. במרכז בית המלאכה עמד הסדן על בול עץ אקליפטוס עבה. בבול העץ העבה, עליו עמד הסדן, היה נעוץ גם סדן קטן. סדן בצורת משולש. בעוד שהסדן הגדול משמש כל השנה לקטן נזקקנו רק בעונה. לקראת קציר החציר היה אבא מרקע את להב החרמש על הסדן הקטן אשר חיכה לרגע הזה כל השנה. מרקע כלומר מניח את קצה הלהב על הסדן מכה עליו בפטיש וכך מותח את קצה הלהב ומרדדו. (מרדדו עושה אותו דק). לחברי המושב האחרים לא היתה היכולת הזו, הם היו סתם משחזים את הלהב באבן משחזת. בתום הטקס הזה היינו מעמיסים את החרמשים על העגלה, מוסיפים את האוכל והמים שאמא הכינה לעובדים, עולים על העגלה, מזרזים את הסוס ונוסעים לשדה א' ב' אל ג' בכדי לקצור את החציר. אם היו לאחרונה גשם ורוח היה החציר רובץ ואז המלאכה היתה קשה יותר. אם לא ירד לאחרונה גשם היו עלי הבקיה נושרים ואז החציר היה מועט וגרוע יותר. היינו קוצרים פסים פסים ומשתדלים להשאיר שלף נמוך ככל האפשר.

כאשר קצת גדלתי אבא קנה מקצרה חדשה, מקצרה מקורמיק (לימים למדתי בשיעור הסטוריה על חלקה בכיבוש אדמות הבתולה אשר במערב ארצות הברית). מקצרה הרתומה לסוס אשר תנועת גלגליה מפעילה סכין משונן הקוצר ומגלח למשעי את החציר או התלתן טוב יותר מכל קוצר מיומן. יום יומיים לאחר הקציר באים לבדוק את מצבו. אם יבש מספיק הייתי יוצא לגובב. מה זה לגובב? לעבוד עם המגוב. ומה זה מגוב? כלי הנראה כמו מגרפה של ענקים. מגרפה הרתומה לסוס. למגוב שני גלגלי ברזל ענקיים והוא נראה כעכביש גמלוני. הסוס מושך את המגוב בקלות וכאשר לוחצים ברזל על הדוושה, המגרפה שמאחוריה מתרוממת לרגע, החציר שנאסף על ידה נשאר אסוף לערימה צרה וארוכה ואז היא יורדת נופלת כדי לגובב ערימה

חדשה. כאשר מגובבים לאורך החלקה מתקבלות ערימות ארוכות ונמוכות לרוחבה. לערימות האלה קוראים בכפר ויתקינאית וואלים (מלה שבאה מרוסית כנראה) אבל אני חשבתי על "גלים". לאחר ימים אחדים היינו (בעצם הייתי) בא לשדה ועורם את הוואלים לערימות קטנות ולאחר מספר ימים נוספים היינו עורמים כל ארבע מהן לערימה גדולה.

וכאן בא הסיפור הבא: באותם ימים היו מגיעים לכפר הכשריסטים. קבוצות נוער שבאו לקבל אצלנו הכשרה. הכשרה בחקלאות ובארץ ישראליות. לרוב אירגנה אותו עליית הנוער. הן היו באים למעלה (מרכז הכפר בכפר ויתקינאית) וכל ילד היה לוקח אחד ומביא לביתו. שכבר הייתי נער רציתי מאוד שזו תהיה בת יפייפיה, אבל אבא רצה שזה יהיה בן שיוכל לעזור בעבודת השדה וזה מה שקבע. היה לנו הכשריסט מיכה סרדס (כיום הדס) שהיה לי כאח אחי הבכור במשך שלוש או ארבע שנים. הוא בא מאיזמיר שבתורכיה. היום אני יודע על איזמיר, עיר שהיתה בה קהילה יהודית מפוארת בת מאות שנים שנתפזרה בתום מלחמת העולם הראשונה, אבל אז תורכיה היתה בעינינו ארץ נחשלת ואף על פי שהיה גדול ממני בשנים, בא מעיר גדולה, למד שם בתיכון וידע יותר שפות ממני, אני הייתי למדריכו בחקלאות ובישראליות והוא הדריך אותי בדרכי החיים. בשנתיים הראשונות הם עבדו חצי יום במשק וחצי יום למדו בבית הספר (אחר הצהריים בכיתות שלנו) ובשנה האחרונה התארגנו בגרעין התיישבות והיו עובדים יום שלם. מיכה הדס הקים ישוב חדש טל שחר, התחתן עם בת כפר הס, הקים שם משק לתפארת והוליד בנים ובנות. אחריו בא הכשריסט מגרעין רומני שהקים את המושב ניצני עוז, נדמה לי שדוד שמו. הוא היה גבוה מתולתל בלונדיני ובנוי לתלפיות. כולו כאליל יווני שהתגלגל אל המזרח וכל בנות הגרעין נשבו בקסמיו. האחרון היה סמי גירו. הוא בא עם גרעין של צרפתים שהקימו מושב על הכרמל. ידע לנגן ולימד אותי לנגן על בנג'ו (כלי הדומה למנדולינה) לא שיצא מזה נגן אבל יכולתי לנגן "האמיני אם יבוא". בעוד שאנחנו חשבנו עליהם ככוח העבודה הצרפתים חשבו שהם באו לעשות חיים והם עשו, הם שרו ורקדו חיזרו וחזרו וגם, למרבה החוצפה, היו להם רעיונות תיקון לגבינו.

יום אחד יצאתי עם סמי גירו לערום את החציר לערימות גדולות בשדה שומלי במקום רחוק מן הכפר ורחוק מכל מקור מים. היה יום חם ואנחנו, אני בחצי גוף ערום והוא והוא בגופיה אופנתית עורמים ועורמים, נצרבים בשמש, מזיעים, העלים הקטנים של הבקיה נכנסים לנו לכל החורים, זבובי הברחש מגרדים והזיעה מערבת את כל אלה לעיסה דביקה. לקראת הצהריים הגרון ניחר ואנחנו עייפים וצמאים. סמי התלונן אבל אני משכתי והמשכתי במלאכה עד שעלתה השמש ועמדה ברום השמיים. אז חיפשנו חורשת אקליפטוסים, ישבנו בצל ואכלנו צהריים. סמי העלה רעיון שלא חשבנו עליו מקודם. הוא הציע שנביא רדיו למרכז השדה, נחבר אליו רמקולים בחוטים ארוכים ונגן בהם שירים קצביים שישמחו את העובדים ויזרזו את העבודה.

זה הצחיק אותי נורא, אתם שואלים למה? זה מפני שאתם חיים עכשיו. אז זה היה לפני המצאת הטרגיזיסטור ולפני המצאת השבב. רדיו היה מכשיר גדול וכבד ויקר טעון במנורות יקרות. כאשר התקלקל, היה מתקן אותו מתקן הרדיו, איש מומחה לדבר ((למשל הדוד נפתלי) אנשים רציניים היו שומעים ברדיו דברים רציניים כמו למשל חדשות, מוזיקה קלאסית, או תסכיתי תאטרון לילדים. רדיו בשדות? מי שמע על כך. עברו שנים והשכן שלנו וולנר (אלקטרונאי וחשמלאי שעבד בסקודה ועלה לארץ מצ'כוסלובקיה) סידר לנו רמקול ברפת וחיבר אותו לרדיו גנרל אלקטריקו שהיה לנו בבית וזה היה חידוש חדשני מעין כמוהו.

נחזור לחציר. כאשר החציר נערם בערמות קטנות יכולים לקרות אחד מן המאורעות הבאים: או שירד גשם ואז צריך לחכות שייבש ולהפוך את הערימות כדי שהחציר שלמטה לא יעפש. או שלא ירד גשם ואז יש לערום כל ארבע ערימות קטנות לערימה גדולה. ואז בא המכבש ועוד אפשרות יש והיא שהגשם ירד שוב ואז החציר ממש מתעפש והכול יורד לטמיון. המכבש הוא המכונה הכי חכמה מכולן כי הוא יודע לקשור קשר, דבר הקשה לילד בן שש. אני עוד זוכר מכבש שהיה קושר את החבילות בחוט ברזל. זה היה פשוט יותר אבל היה מביא גוף זר לפרות. גוף זר מה זה? ובכן: לפרה קיבה אחרת משלנו, בעצם יש לה מערכת קיבות היודעות להזין אותה כלומר את הפרה, במזון שאנחנו איננו יודעים לעכל. לשם היו מגיעות חתיכות של חוטי ברזל ועושות שמות. לימים היינו נותנים לפרה לבלוע מגנט גדול שהיה נשאר בקיבתה באחת הפינות ואוסף את החוטים והמסמרים אשר בבטנה כדי שיזיקו מה שפחות. בכל זאת הפתרון הנכון היה מכבש אשר יודע לקשור חבל. חבל של חציר העשוי מסיזל. ואכן המציאו אותו אבל אני כנראה זוכר גם את תקופת הברזל וגם את תקופת הסיזל, במכבש ובענים הקשר אשר במכבש יש לי סיפור. כשאבא הגיע לקיבוץ יגור היה נער בדרך להיות בחור. באותם ימים היה ענף הפלחה "הסיירת" של הקיבוץ ורק יחידי סגולה זכו לעבוד בו ומביניהם רק הנבחרים אחד או שניים זכו לעבוד בטרקטור. אבא הנער נבחר לנהוג בטרקטור, איך? בגלל המכבש. יום אחד המכבש התקלקל. התקלקל בו המנגנון הקושר ולא קם בכל הקיבוץ איש אשר ידע את העניין הזה לתקן, בא אבא ואת הבעיה פתר והמכבש שב וקשר. עבודת המכבש היא גם עניין חברתי, יש אחד בכל הכפר ויש תור ומודעה התלויה על לוח המודעות שבמחלבה, מודיעה לך מתי תורך ואתה מתגייס ובא עם הקילשון ומוצא שם את החברים בעלי החלקות השכנות לך מזוינים אף הם בקילשונים. ושם כולנו, אבא ואני וכל החברים, מאכילים בחציר את המכונה הגרגרנית מצידה האחד והיא מחרבנת חבילות חבילות מצידה השני. כובשים ערימה אחת ועוברים לשניה עד שנגמר השדה שלנו ועוברים לשדה של השכן. וכך כולם יחד מניפים את החציר בקילשונים, מזיעים ומתכסים בעלים הקטנים והברחשים שם גם והכול בחברותה וגם אני הילד איתם. עד שבאה שעת הצהריים וכולם יושבים אל הבור אשר ליד הברז בגדול ואוכלים אוכל שהביא כל אחד מן הבית ומדברים שיחות של גדולים ואני שומע ומקשיב.

לימים הגעתי להולנד. חייתי ועבדתי שם שנה. ראיתי שההולנדים עושים חציר אף על פי שלעיתים תכופות יורד שם גשם בעונת הקציר. שאלתי איך? ענו לי, החציר נקצר במרעה ובמרעה משמשות שתי שיטות איכסון: חציר ותחמיץ. קוצרים את עשב המרעה לחציר ומערמים ומיבשים ממש כמותכם, אם יורד גשם זורקים את הנקצר לערימת התחמיץ ואם לא יורד גשם זורקים לערימת החציר. ובהולנד החציר עד היום עומד בחוץ בערימות גבוהות ומסודרות המחכות לזון גוך שיצורן או לפרות. והחציר שם אינו מעופש ואין כמוהו לאיכות. ואני למדתי מן האיכרים ההולנדים לחפש אסטרטגיה שאינה תלויה בתרחיש והשתמשת בה בכל עבודתי מאז.